



ОРХОН АЙМГИЙН БАЯН-ӨНДӨР  
СУМЫН СОНГУУЛИЙН ХОРООНД

**ОРХОН АЙМАГ ДАХЬ  
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

61033 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум,  
Урт булаг баг, Ханддоржийн  
гудамж, Утас/Факс: 70359826

Цахим шуудан: orkhon@audit.gov.mn

2024. 08-08 № 218

танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-т

**Дүгнэлт хүргүүлэх тухай**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Орхон аймгийн Ардчилсан намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

**Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл**

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Улсын Их Хурлаас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

**Дүгнэлтийн үндэслэл**

Төрийн аудитын байгууллага нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит, Тулгуур зарчим, MNS 6817 – 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 – 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Улсын Их Хурлаас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн

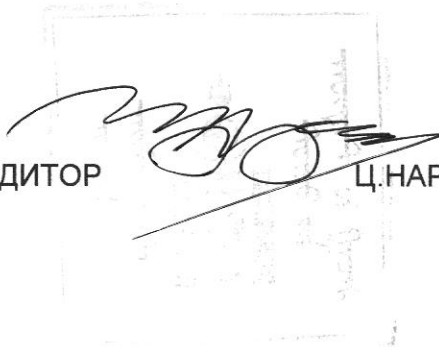
2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

### Дүгнэлт

Орхон аймгийн Ардчилсан намын Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

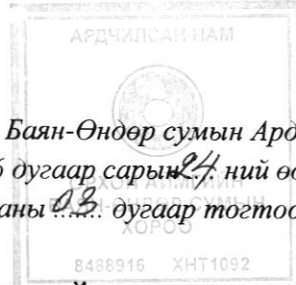
Намын мөрийн хөтөлбөр <sup>4</sup>..... хуудсыг хавсаргав.

ДАРГА,  
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР



Ц.НАРМАНДАХ

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын Ардчилсан намын  
2024 оны 06 дугаар сарын 24 ний өдрийн ээлжит  
9 дугаар хуралдааны 03 дугаар тогтоолын хавсралт



**ОРХОН АЙМГИЙН БАЯН-ӨНДӨР СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН  
ХУРЛЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ  
АРДЧИЛСАН НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

Монгол Улсын тусгаар тогтнол, Үндэсний эрх ашиг, Үндсэн хуульт ардчиллаа хамгаалан  
бэхжүүлж, хувь хүний эрх чөлөө, шударга хуулийн засаглал, чөлөөт зах зээл, иргэний  
нийгмийн зарчимд суурилсан тогтвортой хөгжлийн төлөөх баруун төвийн намын  
хувьд,

Хүн бүр ажил, хөдөлмөр эрхлэн, боловсролтой, орлоготой, эрүүл мэнд, нийгмийн  
хамгааллын үйлчилгээ хүртээмжтэй, хүрээлэн буй орчноо хөгжүүлсэн аймаг болохын  
төлөө 2024 оны Орхон аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд “Эрчимт  
хөгжлийн” төлөөх мөрийн хөтөлбөрийг толилуулж байна.

**НЭГ. ИРГЭД**

- 1.1 Гарааны, бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдэд зориулсан хөрөнгө оруулалт, зээл олгох мэдээллийг нээлттэй байлгаж, шударгаар олгох механизмыг бүрдүүлнэ.
- 1.2 Төрийн албан хаагчдыг илүү цагаар ажиллуулахаар бол хуульд заасан хэм хэмжээний дагуу зохих нэмэгдэл хөлсийг олгодог тогтолцоог хэвшүүлнэ.
- 1.3 Төрийн албан хаагчдыг ажлын ур чадвараа ахиулах, сурч боловсрохыг дэмжих оновчтой тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 1.4 Тусгай хэрэгцээт иргэдтэй ажиллах мэргэжилтэн, дохионы хэлний орчуулагч, багшийг бэлтгэх арга хэмжээ авна.
- 1.5 Төрийн байгууллагуудад дохионы хэлмэрч орон тооны бус хэлбэрээр ажиллуулна.
- 1.6 Тусгай хэрэгцээт иргэд саадгүй нэвтрэх, гарах боломжтой байдлаар төлөвлөлт, стандартыг хянан бүртгэж, алдааг залруулах ажлыг цогцоор үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 1.7 Англи хэлийг сурах, сургах эрчимт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх өмчийн бүх хэлбэрийг дэмжин ажиллана.
- 1.8 Ахмадын эмчилгээ, сувилгааны төвийг өмчийн бүх хэлбэрээр дэмжин ажиллана.
- 1.9 Хүүхэд харах үйлчилгээг үргэлжлүүлэн эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

**ХОЁР. БОЛОВСРОЛ**

- 2.1 Сургуулийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэн, бага насны хүүхдийг нэг км радиус дотор сургуульд хамрагдах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 2.2 Сургуулийн автобусны хүртээмжийг нэмэгдүүлэн, хүүхдийг сургуульдаа аюулгүй ирж, буцах үйлчилгээг хувийн хэвшлийн оролцоотой хэрэгжүүлнэ.

- 2.3 Цэцэрлэгийн ажиллах цагийн хувиарыг уян хатан зохион байгуулж, уртгасан, зуны, тусгай хэрэгцээт, гэр гэх мэт хувилбаруудыг хувийн хэвшилтэй хамтран хэрэгжүүлж, эцэг, эхчүүдийн хөдөлмөр эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.4 Цэцэрлэгийн болон ЕБС-ийн үдийн хоолны стандартыг шинэчилж, орц найрлагыг нэмэгдүүлж, шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоол, сүү, сүүн бүтээгдэхүүнээр үйлчлэх нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 2.5 Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн тасралтгүй боловсрол эзэмших боломж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.6 Хүүхдэд тулгарч буй дээрэлхэлт, үе тэнгийнхэний дарамт, шахалт болон эрүүл мэнд, сэтгэцийн бусад сорилт, бэрхшээлтэй холбоотой асуудлуудыг шийдвэрлэхэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 2.7 Хүүхдийг цахим дарамт, мөлжлөг, зохисгүй контент зэрэг цахим гэмт хэрэг, учирч болох аюулаас урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 2.8 Хүүхдийн болон гэр бүлийн хүчирхийллийн эсрэг, нийгмийн эгэх хариуцлага, тэгш хүртээмжийн талаар үйл ажиллагаа явуулдаг иргэний нийгмийн байгууллагуудад бодлогын дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллана.
- 2.9 Иргэн бүрийн насан туршдаа суралцахуйн хэрэгцээ, шаардлагыг дэмжинэ.

#### **ГУРАВ. ЭРҮҮЛ МЭНД**

- 3.1 Эрүүл мэндийн байгууллагын хүртээмжийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн сайжруулж, эмнэлэгийн төрөл, үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.2 Иргэдийг хөдөлгөөний хомсдолоос урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх чиглэлээр үр дүнтэй ажлуудыг дэмжиж, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ
- 3.3 Бүх төрлийн донтолтоос урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх чиглэлээр үр дүнтэй ажлуудыг дэмжиж, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ
- 3.4 Өрхийн эмнэлэгийн дэргэд мэргэжлийн хоол зүйчийг бэлтгэж, хүн амд үйлчилгээ үзүүлнэ.
- 3.5 Эмч, эмнэлэгийн ажилчдын ур чадварыг дээшлүүлэх, тасралтгүй сурч хөгжих бололцоогоор хангаж, дэмжинэ.
- 3.6 Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг түргэн шуурхай хүргэх зорилгоор нисдэг тэргээр үйлчилгээ үзүүлэх боломжийг нээнэ.
- 3.7 Сэргээн засах, хөнгөвчлөх эмчилгээ болон парамедикийн тусламж үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэн, туслах сувилагчийг бэлтгэнэ.
- 3.8 Бүх нийтийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлж, эрүүл аж төрөх дадлыг хэвшүүлнэ.

#### **ДӨРӨВ. ХОТЖИЛТ, ДЭД БҮТЭЦ, ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА**

- 4.1 Дугуйн болон явган хүний замыг орчин үеийн стандартад нийцүүлэн шинээр барьж байгуулна.
- 4.2 Баян-Өндөр сумын удирдлагын шийдвэр гаргалтанд мэргэжлийн холбоод, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллагууд, иргэдийн сонирхлын бүлгүүдийн оролцоог хангана.
- 4.3 Нийтийн тээврийн үйлчилгээг сайжруулан хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжинэ.

- 4.4 Гамшгийн үед ашиглах орц, гарц, замыг чөлөөлж, явган зорчигчийн зам, талбайг орхигдуулсан, хаасан иргэн, хуулийн этгээдэд оногдуулах хариуцлагыг өндөржүүлнэ.
- 4.5 Хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах чиглэлээр стандартуудыг мөрдөнө.
- 4.6 Авто зогсоолын тоог дорвитой нэмэгдүүлнэ.

### **ТАВ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН**

- 5.1 Харшил үүсгэгч шарилж, зэрлэг ургамлыг устгаж, иргэдийн эрүүл, таатай амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 5.2 Хог хаягдлын менежментийн шат дараалсан системтэй үйл ажиллагаа явуулна.
- 5.3 Ногоон хөгжлийн дэмжих хүрээнд мод тарих, ойн сан хамгаалах, усан сан, парк байгуулах, ойн төгөл, цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах иргэдийн бүлэг, нөхөрлөл, ААН-ийн санал санаачлагыг дэмжинэ.
- 5.4 Агаарын чанарыг дээшлүүлэх болон хөрсний бохирдлыг багасгахад иргэний нийгмийн байгууллага, хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.
- 5.5 Шахмал түлшийг нүүрснээс өөр бодисоор бий болгоход хувийн хэвшлийг дэмжин хамтран ажиллана.
- 5.6 Эрдэнэт голыг сэргээх, хамгаалах, арчлах зорилгоор голын эрэг дагасан ногоон бүс, ойжуулалт хийнэ.

### **ЗУРГАА. ГЭР ХОРООЛЛЫН ХӨГЖИЛ**

- 6.1 Хог таталтыг төр хувийн хэвшлийн оролцоотой шинэ тогтолцоог бий болгоно.
- 6.2 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, хөрсний чанарыг сайжруулах зорилгоор гэр хорооллын айл өрх бүрт хашаандаа мод тарих, хүлэмжийн аж ахуй дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог бий болгоно.
- 6.3 Гэр хорооллыг инженерийн дэд бүтэцэд (цэвэр ус, бохир ус ариутгах татуурга, интернэтийн шилэн кабель)-д холбох, дахин төлөвлөх ажлыг иргэдийн оролцоотой хэрэгжүүлэн, амьдрах байшингаа байшингаа барих, өөрчлөхийг урт хугацаатай, хүү багатай, орон сууцны ипотекийн зээлтэй уялдуулан хэрэгжүүлнэ.
- 6.4 Байшин, амины орон сууцны дулаан алдагдлыг бууруулахад иргэдийн оролцоог дэмжих, төсөл хэрэгжүүлнэ.
- 6.5 Нүхэн жорлонг шат дараагаар хална. Өрхийн хэрэгцээний цэвэрлэх байгууламж байгуулах нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 6.6 Үерийн далан сувгуудыг шаардлагатай газруудад нэмж барих, сайжруулах ажлыг жил бүр үе шаттай хийнэ.
- 6.7 Гудамж талбайн камержуулт, гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлэн гэмт хэргийн гаралтыг бууруулж, хяналтыг сайжруулна.

### **ДОЛОО. ӨРХИЙН АМЬЖИРГАА, ОРЛОГЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ**

- 7.1 Хувийн хэвшлийн хийх боломжтой ажлыг төр хийдэггүй байх зарчмыг баримтлана.
- 7.2 Орон нутгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гаднаас худалдан авалт хийхгүй, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин, зорилтот жижиг, дунд үйлдвэрийг байгуулах нэмүү өртөг шингээсэн бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ.
- 7.3 Өвлийн хүлэмж, зоорь барихыг дэмжинэ.

- 7.4 Гахай, шувуу үржүүлгийн аж ахуй эрхлэх, хөгжүүлэх санаачилгыг дэмжинэ.
- 7.5 Органик хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд сертификат олгож, хоол хүнсний бүтээгдэхүүн нийлүүлэлтийн сүлжээг боловсронгуй болгоно.
- 7.6 Өрхийн болон жижиг дунд үйлдвэрлэлийн зориулалттай зээлийн сан, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар шинэ ажлын байр бий болгоно.
- 7.7 Ажиллах хүчийг нэмэгдүүлэх, ядуурлыг бууруулах, ажлын байр олноор бий болгохыг нэн тэргүүний зорилт гэж үзэн шинэ ажлын байрыг бий болгох бүтээн байгуулалт, бизнесийн төслүүдийг бүх талаар дэмжиж хөгжүүлнэ.

